

20. 3. 2006

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Závaznost nálezů Ústavního soudu

O otázce závaznosti nálezů Ústavního soudu se již nějakou dobu vede v odborných právních kruzích celkem napjatá diskuse. Vyvolalo ji znění Ústavy, které závaznost výkladově zcela nejasně upravuje ve svém čl. 89 odst. 2, kde se praví: "Vykonatelná rozhodnutí jsou závazná pro všechny orgány a osoby." Na první pohled zcela srozumitelná věta však v praxi naráží na nejrůznější problémy. Zmíněné ustanovení je odlišně vykládáno dokonce samotnými ústavními soudci.

Ve svém nálezu III. ÚS 425/97 i soud praví: "*Otázka závaznosti nálezů Ústavního soudu, která, navzdory tomu, že představuje conditio sine qua non ústavního soudnictví, přináší za současného právního stavu nemálo obtíží.*"

Nález Ústavního soudu je podle §54 odst. 1 Zákona č. [182/1993](#) Sb. o Ústavním soudu (dále ZÚS) rozhodnutím ve věci samé. Nález musí být odůvodněn a musí obsahovat poučení, že se proti tomuto rozhodnutí není možné odvolat.

Vykonatelnost nálezu pak ZÚS stanoví v §58. Obecně se rozlišují tři okamžiky, kdy se nález stává vykonatelným:

1) Dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů, pokud Ústavní soud nerozhodne jinak

Toto platí pro nálezy, v nichž se rozhoduje o návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení.

2) Vyhlášením

Platí pro nálezy týkající se ústavní žaloby proti prezidentu republiky, návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu, referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii, opravného prostředku proti rozhodnutí ve věci volby poslance nebo senátora a ztráty volitelnosti a neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora.

3) Doručením písemného vyhotovení účastníkům

Tímto okamžikem jsou vykonatelné ostatní nálezy Ústavního soudu.

Pro správné uchopení problému je nutno rozlišovat mezi závazností v konkrétním případě a mezi závazností všeobecnou, tedy absolutní. O závaznosti nálezu pro všechny dotčené orgány a osoby v konkrétní kauze se spory nevedou, protože nález samotný je v daném řízení již rei iudicatae, tedy procesní překážkou věci rozhodnuté. Ke konkrétní závaznosti se vyslovuje např. i publikovaný rozsudek 9 Tz 197/98, kde se praví: "*Závaznost nálezů Ústavního soudu je stanovena zákonem, a to nejvyšší právní síly (čl. 89 odst. 2 ústavního zákona č. [1/1993](#) Sb.), a proto je soudce obecného soudu při svém rozhodování takovýmto nálezem v konkrétní věci vázán bez ohledu na to, zda ho považuje za správný, protože posuzování této otázky soudci obecného soudu nepřísluší.*" Sám Ústavní soud konstatoval, že "*všechny naznačené sporné problémy dotýkají se výlučně tzv. absolutní závaznosti nálezů Ústavního soudu.*" (III. ÚS 425/97).

Nejožehavější je otázka absolutní závaznosti nálezů Ústavního soudu v oblasti justice. Proti absolutní závaznosti ostře vystoupil svým usnesením 5 Tz 250/2001 Nejvyšší soud České republiky: "*Pro obecné soudy až dosud není upravena a neexistuje jakákoliv závaznost nálezů Ústavního soudu pro jejich rozhodování, pokud nejde o rozhodování ve věci, v níž Ústavní soud již zrušil rozhodnutí obecného soudu a vyslovil přitom právní názor o tom, které úkony a doplnění je obecný soud povinen provést. Soudci obecných soudů jsou při výkonu své funkce nezávislí a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat (čl. 82 Ústavy) a soudce je při rozhodování vázán zákonem (čl. 95 odst. 1, věta před středníkem Ústavy).*" Ústavní soud se v nálezu III. senátu č. [68/1996](#) Sb. vyjádřil, že "*si je dobře vědom, že rozhodnutí o ústavní*

stížnosti zavazují pouze pro daný případ a nemají precedenční povahu."

Proti těmto odmítavým stanoviskům k absolutní závaznosti však stojí mnoho argumentů. První vychází přímo z nálezů Ústavního soudu II. ÚS 287/96: "*rozhodnutí Ústavního soudu je podle ustanovení čl 89 odst. 2 Ústavy závazné pro všechny orgány i osoby s tím, že za situace, kdy je Ústavní soud nejvyšším orgánem ochrany ústavnosti (srov. Hlava čtvrtá, čl. 83, čl. 87 Ústavy), jsou obecné soudy **per analogiam** vázány názorem Ústavního soudu rovněž podle ustanovení §226 o.s.ř.*" Dalším faktem svědčícím ve prospěch absolutní závaznosti nálezů je jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů České republiky (§57 ZÚS). Obligatorně jsou publikovány nálezy podle §57 odst. 1 ZÚS, na základě rozhodnutí Ústavního soudu jsou pak publikovány i právní názory všeobecného významu obsažené v nálezech nevyhlašovaných povinně ve Sbírce zákonů (§57 odst. 3 ZÚS). Proces publikace nálezů ve Sbírce zákonů je staví na úroveň zákona, kterým je soudce při svém rozhodování vázán.

Ústavní soud navíc přispěl do debaty tímto výstižným nálezem: "*argument, že Ústava nezná právo Ústavního soudu podávat závazný výklad Ústavy, je scestný. Ústavní soud sice není oprávněn podávat závazný výklad Ústavy obecně, kdykoliv a komukoliv, avšak tam, kde jedná na základě své kompetence, není jeho činnost koneckonců ničím jiným, než právě závazným výkladem Ústavy.*" (Nález č. [5/2001 Sb. n. a u.](#)) Tímto deklaruje, že své nálezy pokládá za absolutně závazné.

Na řešenou otázku je nutné podívat se z hlediska účelového. Úkolem Ústavního soudu je chránit ústavě zakotvená práva a soulad právních předpisů s ústavním pořádkem státu. V případě, že by byla nálezům Ústavního soudu upřena absolutní závaznost, ztratily by z velké části svůj smysl. Vzhledem k tomu, že by byly závazné pouze v konkrétním případě, zmizela by právní jistota občanů v jednotnou interpretaci zákonů nejvyšší právní síly. Důsledkem toho je pak i odmítavý postoj k celému právnímu řádu. Uznání absolutní závaznosti nálezů nezavádí do našeho právního řádu angloamerický precedenční systém, ale sjednocuje výklad. Absolutní závaznost neukládá Ústavnímu soudu povinnost rozhodnout v dalším případě shodně, pouze jej zavazuje stejně vyložit dotčené ustanovení. Tímto mechanismem je také zabezpečena spravedlnost rozhodování, protože nevzniknou pochybnosti, proč soud danou normu vyložil jednou tak, jindy jinak. Je také s podivem, že mnoho soudců naznačený přístup odmítá. Chránit ústavnost mají především obecné soudy. Když zklamou, vykoná za ně tuto funkci Ústavní soud. Ten přitom nemůže jednat svévolně, ale aby mohl rozhodovat, musí být naplněny přesně stanovené podmínky. Tím, že obecné soudy nerespektují rozhodnutí směřující k ochraně obecných přirozenoprávních principů, základních práv a svobod a ústavního pořádku, a dokonce proti nim brojí zpochybňováním absolutní závaznosti, nejenom, že neplní svou vlastní funkci, ale ještě napadají celistvost a základy našeho právního řádu. Přehnané zdůrazňování pozitivního práva, které má být interpretováno zejména pomocí přirozeného práva, vede k omezování ústavně zaručených svobod. Nejenom soudy, ale i další orgány a osoby by měly uznat nálezy Ústavního soudu za absolutně závazné, aby tyto mohly spolehlivě plnit svou funkci.

Co se týká těch „dalších osob“ je pozoruhodné, jak názory na absolutní závaznost ústavního práva kopírují skutečné politické názory svého nositele. Podle znalostí a pozorování autorek tohoto článku je popírání absolutní závaznosti nálezů Ústavního soudu spojeno s výraznou levicovou orientací. Viděno tímto úhlem pohledu nezbyvá než konstatovat, že česká justice je vzdálena konzervativnosti, ke které by měla již z pozice svého charakteru inklinovat, ale s radostí se oddává názorům, které nelze než charakterizovat jako „levičácké hrátky“ téměř guevarovského charakteru.

Klára Veselá - Samková
Alžběta Krausová

Advokátní kancelář JUDr. Klára Veselá - Samková
lawyers@lawyers.cz

Další články:

- [Plán kontrol inspekce práce pro rok 2026](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [„Superdávka“ - proč dochází k posunu nároku a kdy bude vyplacena?](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Jak se vyhnout zákazu a postihu dohod o určování cen pro další prodej?](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [10 otázek pro ... Roberta Matase](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Co jsou zaměstnanecké opce a jak funguje jejich zdanění v roce 2026](#)